

Udkast !

Kultur- og naturhistorien i en GEOPark Nordvestjylland.

Her finder vi en lang og spændende kulturhistorie med synlige seværdigheder. Fra de mange gravhøje langs datidens transportveje, voldanlæg og frem til middelalderens borge, hoved- og herregårde, landsbykirkerne, færgestederne, de gamle vand- og vindmølleanlæg og senere forsvundne landsbysamfund, som blev Vesterhavets bytte.

Men senere er dette kulturlandskab også blevet præget af de inddæmmede fjorde- og kystarealer, den begyndende kystsikring af tangerne, åreguleringerne, dambrugene, hedeopdyrkningen, skovplantningen og mange små og få store havne med tilknyttede fiskefartøjer i mange størrelser. Nutidens kulturlandskab er præget af landbrugets store gårdanlæg med kæmpe marker og lange løvtræsbælter, store vindmøller, fritidshusklynger langs de mest attraktive kyststrækninger, kystsikringsanlæggene langs mange bølge- og strømudsatte strande. Men også landskabssporene efter råstofindvindingen af såvel tertiær- og kvartærtidens ler som kvartærtidens grusmaterialer er tydelige.

Det vidner alt sammen om en svunden fortid men også om en levende nutid.

Væsentlige kulturhistoriske ”klynger” i GEOParkområdet.

Bovbjerg, Ferring, Trans og måske Fjaltring.

Den geologiske unikke klint, fyret og den spændende tilhørende kulturhistorie og det aktive liv i dag omkring fyret i dag igennem bl.a. fortælleværkstedet, kunstudstillinger m.m., unikt udsigtspunkt over landskabet fra tårnet. Vandbygningsvæsenets tidligere store arbejdsplads med kystsikringen og udgangspunktet i hofde 0 i Ferring, Bovbjerg Minimuseum, de 3 kirker, kunstnerlivet tidligere og i dag Bjerre/ Jens Søndergård m. fl., Jens Søndergårds Museet og de aktive kunstnere i dag omkring Fjaltring. Naturstyrelsens mulighed i dag for vandring langs næsten hele (kort strækning er ikke NST ejendom) kyststrækningen til Fjaltring og Høfde Q.

Aktiviteter: Rapelling, drageflyvning, badning, rav-”jagt”/fiskning, lystfiskning fra molerne, geocaching,

Hygum Bakke, Bronzealderhøjene og Engbjerg Kirke.

Udsigten fra den storslåede ”kunstige høj – vandtanken” over kystlandskabet (istidshævningen) mod nord og bronzealderhøjene mod syd og vest og hen mod Engbjerg Kirke, der ligger på kanten af ishavsskrænten. Den tydelige markering via ”veserne og Ferring sø” af det tidligere udløb af Limfjorden til det nuværende Vesterhav.

Fortællingen om vikingerne og den sidste danske regent med vikingeblood i årene Knud den Helliges store ledingsflåde, der i 1085 gik i opløsning pga. hans manglende tilstedeværelse. Alt sammen noget, vi må forestille os skete her i området.

Her hører også fortællingen om bøndernes pligtarbejde i begyndelsen af 1800-tallet i gravningen af afvandingskanalen fra Nørre Vese og til Hygum Nord.

Aktiviteter: Udsigten, vandring igennem bronzealderhøjene og de tyske bunkers.

Harboøre Tange.

Haarum Havn vil om nogle år være et fint nyt besøgssted med en spændende historie om fjordfiskeriets historie og fortællingen om Harboørefiskernes udvandring til bl.a. Jegindø og Gøl. Cheminovas placeringshistorie her på Rønland pga. den underliggende salthorst, der skulle sikre virksomhedens store forbrug af klor.

Naturstyrelsens nye ejerskab af Harboøre og indvielsen i juni 2012 af Naturrum Thyborøn med bl.a. det nye store fugleskjul nær Rønland Station og vandringsruten rundt om den nordlige lagune med QR-kodehistorierne på 17 markeringspæle om alt fra strandtudsens til kystsikring.

Kystcenter Thyborøn, , Festung Thyborøn fra 2. verdenskrig, Thyborøn Kirke (ny 2011)

,Jyllandsakvariet, Havnen, Vindenergi og prøveplads for den første kinesisk producerede 2-bladede kæmpevindmølle.

Nationalpark Thy ligger 10 min. færgetur væk.

Aktiviteter: Naturrum Thyborøn, besøg i Kystcenteret , Akvariet og Kirken, arr. fisketure, badning, surfing,

Rammedige og oldtidsvejen.

Jernaldervolden Rammedige, gravhøje fra yngre stenalder og bronzealder. Volden ligger på tværs af den såkaldte ”Oldtidsvej”, et vejforløb fra Dybeå og videre igennem GEOParksområdet via Rom og Fabjerg Kirker, Klosterhede Plantage mod Holstebro og videre østpå mod Viborg.

Aktiviteter: Oplev Rammedige og de mange høje langs vejen.

Bøvling bakkeø.

Bøvling slot/herregården Rysensten, Kirkerne og de religiøse strømninger, opdyrkningen af de lave arealer rundt om bækkeøen, folderholdere m. folder om spændende gåtur i byen, ideelt sted for at udnytte vindenergien derfor RISØ's prøvestation for store vindmøller.

Aktiviteter: Besigtigelse af prøvestationen m. plancher frokostplads, gåtur i Bøvlingbjerg,

Hornvarefabrikken, glaskunstnerne, fugletårnet v. Vester Krogshede, Nissum Fjordstien (netop fuldført m. den nye bro over ”Færgen”).

Nr. Vosborg, Skærum Bro og Mølle samt Skovbjerg Bakkeø.

Borgen v. Storåens munding fra Kong Erik Menveds tid o. 1299, her hvor Lilleåen og Storåen løber sammen har der siden Middelalderen været et vigtigt overgangssted. Teglværk, andelsmejeri, elværk. Folkeuniversitet og forskellige småmuseer og samlinger bl.a. gl. smedie, teglsværksmuseum, gl. Brugsforening og gårdkøkken. NST har opkøbt større arealer langs Lilleåen og reetableret en strækning m. engarealerne samt lavet skovrejsning m. stiforløb.

Aktiviteter: Vandreture, rundvisning på Nr. Vosborg, museumsbesøg, kurser, lystfiskeri, fugleagttagelser, rideture på Nissum Fjordruten,

Møborg Bakkeø

med herregården Nr. Holmgård. Voldgravsanlægget dateres fra ca. medio 1400-tallet. Den nuværende bygning fra 1888. Møborg Kirke (bygget i første halvdel af 1100-tallet) m. baunehøjen (47 m.o.h.) bagved og en fantastisk udsigt til en stor del af Lemvig Kommune bl.a. den store Klosterhede Plantage og israndslinien mod nord.

En større del af den sydvestlige del af bakkeøen er ejet af Naturstyrelsen og her er bl.a. en tidligere grusgrav. Sandgraven blev etableret i slutningen af 1940'erne, og var i drift indtil 1992, hvor ejeren Ove Pedersen døde. Grusgravens storhedstid lå i perioden 1960 – op i 1980.

En af grusgravens sider er blotlagt og kan her fortælle om 3 istider og ikke mindst mellemistiderne. I grusgravens bund vokser den meget gamle plante Ulvefod og den ”kødædende” Soldug.

Det nærliggende gamle egekrat som også er i Naturstyrelsens eje er unikt både pga. sin alder og den vestlige beliggenhed i Danmark.

Aktiviteter: Besigtigelse af grusprofilet, vandreturen herfra og til Baunehøj og kirke eller omvendt, gratis shelterovernatning, bålsted, frokoststed.

Klosterheden med "Gammel landevej" og Møllesøen.

Vejforløb fra Linde og til Rom Kirke med bl.a. bevarede hedestrækning. Det lange lige vejanlæg har en mærkelig ingeniøragtig udformning, som er usædvanlig i forhold til tidligere tiders vejanlæg, særlig på den måde, at vejen har en fuldstændig lige sigtelinie, der lader den passere over ådale og vandløb. Hvilket i 1600-tallet må betyde væsentlige hindringer for færdselen. Det kan få en til at formode at den kan være anlagt af de talrige tropper, der under 1600-tallets krige, bevisligt marcherede med store transporter fra Rom Kirke mod Holstebro.

Møllesøen. Tidligere lå her Fabjerg Vestre Vandmølle i landsbyen (nogle få gårde) Sønderby.

Nævnes allerede i skrifter fra 1420. Bæveren er genudsat som det første sted i Danmark med det formål bl.a.; at få fjernet bevoksning i ådalene, skabe mere vandliv ved de opstemmede "søer" og få en gammel udryddet dyreart tilbage i den danske natur.

Aktiviteter: Vandreture, jagttage dyre- og plantelivet (bl.a. kron- og råvildt, ræv, bæver, sortspætte, isfugl) samle svampe, mos og bær. Ridning, mountingbikening, motionsløb på afmærkede ruter, skovlegeplads, gratis shelterovernatning, geocaching, guidede ture

Lemvig by med Sødalen, Nørlem Kirke og Stiernhielms Hospital, Nørlem Baunehøj, Kabbel Hovedgård, Rom Kirke og Rom Flyveplads.

Lemvig by i bunden af tunneldalen, havnen, teglværksbakkerne, Nørlem vej Kirke fra 1100-tallet med den testamentariske bygningsgave i form af et Hospital (ældrehjem) til sognets ældre og svagelige fra den rige ejer af Kabbel. Fra kirkegården og videre ud langs Kabbelvej er der en betagende flot udsigt over istidslandskabet mod gletsjerporten imod ROM. Længere ude ad Kabbelvej mod nord ses Gjellerodde, kystlandskaberne mod Thyborøn og Thy med Nationalparken. ROM vej kirke var oprindeligt en herredskirke, der lå ved et vigtigt vejkryds og derfor den anseelige størrelse. Kalkmalerier og en sjælden kirkeklokke fra 1200-tallet. De nærliggende og flere reetablerede grusgrave er et besøg værd samt den tyskanlagte flyveplads i 1940 med rester af hangarer og en stor hospitalsbunker.

Aktiviteter: De 10 vandreture i Lemvig By, den nyindviede Hjertestesti (juli 2012) forbi Nørlem Kirke, Kabbelfredningen og teglværksbakkerne. Kabbelturen langs kysten m. reetablering af stort vådområde, Kabbel Hovedgård og Tannebækdalen (nyrenoveres 2012 m. QR-koder historier). Sødalsturen (nyrenoveres 2012.), lystfiskning i Lemvig sø, en tur med Bjergbanen i sommermånederne, guidede byvandring, Planetstien, Museer, ROM vej kirke, Hospitalsbunkeren og turen der leder en rundt om den store flyveplads og senere flygtningelejr, Skovlegepladsen, golf.

Gudum, Remmerstrand, Å-mølle og Skyum Bjerg

Gudum gl. Kloster (fundet og udgravning i 2010) i Trælborgdalen, Gudum Klosterkirke, gården Klostermølle og den ny delvist renoverede Kloster Vandmølle, de gamle landevejsforløb Viumvej, passerer de geologisk interessante hatbakker Råbjergvej; landevejen fra Klostermølle og til Kjærgårdmølle i Ølby sogn, Trælborg Voldsted, Å-møllen med det nærliggende fredede egekrat (var den eneste træbevoksning før 1870'erne på Lemvigegnen) og gammelt vejanlæg og op til Skyum Bjerge. Sidstnævnte med den flotte geologiske skrænt, en fantastisk udsigt over Nissum Bredning og Oddesund videre til Odbyklinten.

Aktiviteter: Vandreture, vandmøllebesigtigelser, geologiske observationer, badning, golf, ????

Struer by, Kilen og Kjærgårds Mølle med gletsjerporten.

Kilen, tunneldalen – der også er fuglereservat. Fra toppen af de såkaldte falske bakker vest for Kjærgårds Mølle er der en fatastisk udsigt over Kilen og dalen ved Bredkjær Bæk. Her var gletsjerporten. Nedenfor gik ”Oldtidsvejen” fra Dybe og til Viborg. I Bredkjær Bæk står adskillige egepæle som rester af gamle broanlæg. Her ved Kjærgårdsmølle løber også den middelalderlige landevej fra Odde Sund over Resen, Fousing, Asp og til Krunderup v. Holstebro.

Kjærgårdsmølle var en af de 7 vandmøller, der før reformationen hørte til nonklosteret ved Stubber Sø. Til Kjærgårdsmølle sejledes i gamle dage korn helt fra Thyholm for at blive malet.

Store dele af området ejes af Naturstyrelsen.

Aktiviteter: Vandreture bl.a. nu rundt om Kilen, guidede ture, spændende iagttagelser af dyre-, fugle- og plantelivet, Struer Museum.

Venø.

Venø Færgested, Venø Kirke (landets mindste), Nørskov Vig (fuglebeskyttelsesområde og spændende kystlandsskabsdannelse.), skrænterne mod vest med de fantastiske udsigter fra bl.a. Venøborg mod Humlum Fiskerleje og Odde Sund.

Aktiviteter: Vandreture,

Odde Sund, Odbyklinten, Bjørndal Kalværk og Søndbjerg Strand.

Overfartsstedet ved Odde Sund har fra gammel tid været et sagnospundet færgested, der har forbundet Thy med Hardsyssel. Oprindeligt rofærge, fra 1883 med dampfærge, og siden 1938 med den kombinerede vej- og jernbanebro. Mellem broen og Grisetaådde ses endnu resterne af rofærgens anløbsbro. Den forfaldne færgehavn fra 1883 ligger på Odde Sunds østside. Øst herfor ligger en af fjordens store linemuslingefarme.

I krigstider har Odde Sund haft stor strategisk betydning, hvilket de store bunkers fra tyskernes besættelse af Danmark vidner om. Odbyklinten, der er geologisk meget interessant, består flere steder af den såkaldte ”danske kalk”, som indeholder en del flintholdige årer. Bjørndal Kalkværk er et af Thyholms store kultuminder. Der har været brudt og brændt kalk her i omkring 200 år fra 1730’erne til 1940’erne. De nuværende ovne er fra 1933, men der er rester og tomter af ældre ovne i området. Pt. ingen adgang !

Søndbjerg Strand med den ligeledes 15 meter høje bakkeknude, Dødbjerg.

Aktiviteter: Vandretur til Grisetaådde og over broen, horn- og sildefiskeri fra broen, havørredfiskeri, geologiske observationer,

Tambosund og Jegindø.

De små færgesteder og ladepladsers historie samt kystfiskeriets historie i det flotte kystlandskab.

Aktiviteter: Vandreture, besøg i Æ Fywerhus ved Jegindø Havn, Jegind Tap – den smalle odde på sydspidsen af Jegindø.

